

העירום המלובש: עבודת הקודש הסודית והאזוטטריות של פילון האלכסנדרוני

יהודה ליבס

לדעת פילון האלכסנדרוני נדב ואביהוא ערומים היו כשנכנסו להקריב את קרבנם, אך, מאידך גיסא, עומד הוא על כך שהכותנות שבהן נישאו גופותיהם (וי' י 4) כותנותיהם שלהם היו ולא של הנושאים אותם. סתירה זו ניתנת לפתרון בהעמקה נוספת במשמעותו של העירום בכתבי פילון. העירום מסמל קרבה ישירה ודבקות אישית באלהות, ללא תיווך הדת הממוסדת, ולפיכך טעון הוא כיסוי והסתרה מעיני ההמון (בתיאור עניין זה נוקט פילון מונחים השאולים מהווי התאטרון היווני). משמעותו של עירום מלובש כזה מוסיפה ומתבהרת בעזרת תיאורו של פילון את כניסתו של הכוהן הגדול לקודש הקודשים. גם כאן מצויה סתירה דומה: הכהן מתואר כנכנס עירום אף שהוא לבוש בכל זאת בארבעה לבושים (אמנם לא בשמונה כמנהגו הרגיל). פשר הדבר כאן אינו בדיוק כמו זה של עירומם של נדב ואביהוא, שהרי ציווי התורה על דרך כניסת הכוהן מכוונים דווקא לשם הרחקתו מכניסת נדב ואביהוא ומגורלם (וי' טז), אך בכל זאת דברי פילון על הכוהן מקבילים במידת-מה לדבריו על נדב ואביהוא. גם כאן המתח בין עירום ולבוש הוא המתח האינטגרלי שבין מיסטיקה פרטית לבין מצוות הדת הממוסדת. פילון סותר את עצמו גם בעיסוקו בעירומם של אדם וחווה, וכאן, ככל הנראה, כדי להסוות את דעתו, שהאידיאל המיסטי חורג גם מתחום הטוב ולא רק מתחום הרע. הסוואה זו מצביעה על מישור נוסף שבו מתפרש עניין העירום המלובש אצל פילון, מישור הפרשנות האיזוטטרית של כתבי הקודש ושל כתבי פילון עצמו. על כך הרחבתי במחקרים אחרים, והראיתי שמבחינה זו, אפשר להשוות את דרכו של פילון לדרכם של הוגים קלאסיים אחרים במחשבת ישראל, ובראש וראשונה לספר הזוהר.

פרופ' (אמריטוס) יהודה ליבס, החוג למחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים,

הר הצופים, ירושלים 9190501

Yehuda.Liebes@mail.huji.ac.il